

UDC 796.51

SCOPUS CODE 1409

საქართველოს რეგიონებში ტურიზმის განვითარების მნიშვნელობა

- მ. მეტრეველი** ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0175, თბილისი, მ. კოსტავას 77
E-mail: metrevelimarina7@gmail.com
- ბ. ხოტენაშვილი** ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო, 0175, თბილისი, მ. კოსტავას 77
E-mail: belakho88@yahoo.com

რეცენზენტები:

ს. ბლიაძე, სტუ-ის ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი

E-mail: sofo4@mail.ru

რ. ქინკლაძე, სტუ-ის ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის ბიზნესის ადმინისტრირების დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი

E-mail: ruso1103@yahoo.com

ანოტაცია: ეკონომიკური განვითარების მისაღწევად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება რეგიონულ განვითარებას. საერთაშორისო გამოცდილება ცხადყოფს, რომ ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდა დიდწილად დამოკიდებული არა მარტო საერთო ეროვნული, არამედ რეგიონული განვითარების პოლიტიკის ეფექტიან დაგეგმვასა და განხორციელებაზე, ძლიერ და კონკურენტუნარიან რეგიონებზე. რეგიონული განვითარება განიხილება როგორც უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი საერთო ეროვნული წარმატების მისაღწევად.

რეგიონულ დონეზე იგეგმება თანამედროვე ტიპის ცალკეული ინსტიტუციების თუ პილოტური ცენტრების შექმნის ხელშეწყობა, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაფუძნებული კერ-

ძო-საჯარო პარტნიორობის მოდელების გამოყენების წახალისება. რეგიონული პოლიტიკის მიმართულებებისა და, შესაბამისად, დამტკიცებული სტრატეგიების წარმატებული განხორციელებისთვის დიდ მნიშვნელობას იძენს უახლოეს მომავალში კონკრეტული სამოქმედო გეგმების შემუშავება და განხორციელება, რომელიც უზრუნველყოფილი იქნება ქმედითი მონიტორინგისა და შეფასების ინსტრუმენტებით და, შესაბამისად, გაზომვადი ინდიკატორების ერთობლიობით.

საკვანძო სიტყვები: ზრდის დიაგნოსტიკის მეთოდი; მთლიანი შიგა პროდუქტი; რეგიონული განვითარება; ტურისტული პროდუქტი; ტურიზმის განვითარება.

შესავალი

რეგიონული განვითარების პოლიტიკის სწორად დაგეგმვისა და განხორციელების უპირატესობად შეიძლება განვიხილოთ ამა თუ იმ რეგიონის სპეციფიკის, არსებული პოტენციალის გამოვლენა და მისი ოპტიმალურად გამოყენება. ამასთან ერთად, ადგილობრივი ინფრასტრუქტურის შემდგომი მოწესრიგება და განვითარება რეგიონებს შორის უთანასწორობის შემცირების, ადგილობრივი ეკონომიკის ზრდისა და მისი სტიმულირების, პირდაპირი ინვესტიციების მოზიდვისა და ევროკავშირთან შემდგომი დაახლოების ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა.

რეგიონული განვითარების პროგრამის მიზანი არის ქვეყნის რეგიონებს შორის უთანაბრობის დონის შემცირება, მათი საბაზო ინფრასტრუქტურული საჭიროებების დაკმაყოფილება და შემდგომი კონკურენტუნარიანობის ზრდის ხელშეწყობა.

ეკონომიკური ზრდის მისაღწევად მთავარი ამოცანა საქართველოს ეკონომიკის შემფერხებელი ყველაზე კრიტიკული პრობლემების იდენტიფიკაცია და დაძლევაა. სტრატეგიის შემუშავებისას გამოყენებული ზრდის დიაგნოსტიკის მეთოდი (Growth Diagnostic Method) აღნიშნული კრიტიკული პრობლემების გამოვლენის საშუალებას იძლევა. კრიტიკულ პრობლემათა შორის გამოიკვეთა კერძო სექტორის დაბალი კონკურენტუნარიანობა, არასათანადოდ განვითარებული ადამიანური კაპიტალი და ფინანსურ რესურსებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობა.

ძირითადი ნაწილი

2015–2017 წლების რეგიონული განვითარების პროგრამა განსაზღვრავს საქართველოს რეგიონული პოლიტიკის ძირითად მიზნებსა და ამოცანებს, შესაბამის პრიორიტეტებსა და ღონისძიებებს და ადგენს საჭირო პირობებს ქვეყნის

რეგიონების დაბალანსებული და მდგრადი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების უზრუნველსაყოფად. პროგრამის განხორციელების მიზნებიდან გამომდინარე, რეგიონული პოლიტიკა მიზანმიმართულ ღონისძიებათა ერთობლიობაა, რომელიც კონცენტრირებული და კოორდინირებულია რეგიონულ დონეზე, ეფუძნება განვითარების საჭიროებებსა და პრიორიტეტებს და მათ შესაბამისად, ქვეყნის მდგრად რეგიონულ განვითარებაზე მიმართული რესურსების შედეგზე ორიენტირებულ გადანაწილებას [1].

საქართველო მდებარეობს შავ ზღვასა და კასპიის ზღვას შორის და მისი ტერიტორია ირლანდიისა და ჩეხეთის რესპუბლიკის ტერიტორიის რიგისაა. ისტორიულად, საქართველო საერთაშორისო ვაჭრობის მნიშვნელოვან გზაჯვარედინს წარმოადგენდა და დღესაც, გაზისა და ნავთობის ტრანზიტის მნიშვნელოვანი დერეფანია. ქვეყნის სამხრეთ რეგიონებში გადის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი და სამხრეთ კავკასიის მილსადენი. მათ მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება ევროპის ენერგოუსაფრთხოების პოლიტიკაში. გარდა ამისა, პერსპექტიულია ქვეყნის გავლით აღმოსავლეთ-დასავლეთის მიმართულებით ენერგომატარებლების სატრანზიტო ახალი მეგაპროექტების დაგეგმვა და განხორციელება [2].

ჩრდილოეთით, საქართველოს საზღვარი რუსეთის ფედერაციასთან დიდი კავკასიონის ქედზე გადის, რომელიც სიმაღლით 5000 მეტრს აღწევს, ხოლო სამხრეთ საზღვარი, რომელიც მას თურქეთისა და სომხეთის რესპუბლიკებისგან ყოფს, მცირე კავკასიონსა და ჯავახეთის ზეგანზეა გავლებული. დიდი კავკასიონი ყოველთვის ეროვნული თუ კულტურული თვითმყოფადობის სიმბოლო იყო. გარდა ამისა, კავკასიონის მთები საქართველოს ჰიდრო- და ხეტყის რესურსების, ასევე, ტურიზმის პოტენციალის განმსაზღვრელი ფაქტორია.

საქართველოს დასავლეთ საზღვარს შავი ზღვის სანაპირო კმნის, ხოლო დმოსავლეთით მას აზერბაიჯანის რესპუბლიკა ესაზღვრება. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო საუკუნის განმავლობაში სასოფლო-სამეურნეო და ურბანული განვითარების გამო, საქართველოს დაბლობი ტერიტორიის დიდ ნაწილზე ტყეები გაიჩეხა, ქვეყნის მთლიანი ტერიტორიის 40%-მდე ჯერ ისევ ტყითაა დაფარული. ქვეყანას მნიშვნელოვანი პიდრორესურსი აქვს, რომელიც ელექტროენერგიაზე საქართველოს მოთხოვნის უდიდეს ნაწილს აკმაყოფილებს.

ბოლო წლებში განხორციელებული მნიშვნელოვანი ინვესტიციების მიუხედავად (განსაკუთრებით საერთაშორისო მნიშვნელობის გზებზე), ქვეყნის საგზაო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება მოითხოვს შემდგომ დიდ ძალისხმევას, განსაკუთრებით რეგიონულ და ადგილობრივ დონეზე. რაც შეეხება სოფლებს, მათი უმრავლესობის პრობლემა ტრანსპორტის ნაკლებობა და ცუდი გზებია, განსაკუთრებით მაღალმთიან რეგიონებში.

საქართველოს რეგიონებს შორის მთლიანი შიგა პროდუქტის (მშპ) წილის მიხედვით, მნიშვნელოვანი განსხვავებაა. ასეთივე განსხვავებაა ურბანულ და სასოფლო ტიპის დასახლებებს შორის. ქვეყნის მშპ-ის ნახევარი ქალაქ თბილისში იწარმოება. ამასთან, მშპ-ის მნიშვნელოვანი წილი მოდის რეგიონებზე, სადაც დიდი ქალაქებია განლაგებული (ქუთაისი – იმერეთში, რუსთავი – ქვემო ქართლში, ბათუმი – აჭარაში, ფოთი და ზუგდიდი – სამეგრელოში), ვიდრე სასოფლო ტიპის რეგიონებზე, ამ უკანსაკნელთა დიდ ქალაქებთან და მთავარ სატრანსპორტო მაგისტრალებთან სიახლოვის მიუხედავად[3].

ქალაქი თბილისი, უდავოდ, ქვეყნის ეკონომიკური ცენტრია. მისი მოსახლეობა 1.2 მილიონი ადამიანია. ეკონომიკური საქმიანობის არაპრო-

პორციულად დიდი წილი, სწორედ, დედაქალაქშია თავმოყრილი, თუმცა მისი წილის შეფასება შეიძლება გადაჭარბებულიცაა, რადგან რეგიონში მიმდინარე საქმიანობის რეგისტრირება, ხშირად, მაინც დედაქალაქში ხდება. საქსტატის მონაცემებით, 2006 წელთან შედარებით, 2012 წელს რეგიონების წილი (ქალაქ თბილისის გარდა) მშპ-ში უმნიშვნელოდ შემცირდა.

კულტურული და რეკრეაციული რესურსები არა მხოლოდ მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხზე მეტყველებს, არამედ, რაც ამ პროგრამისთვის უფრო მნიშვნელოვანია, ისინი წარმოადგენენ დასაქმების პოტენციალის და ეკონომიკური პროდუქტიულობის გაზრდის შესაძლებლობას როგორც შიგა, ისე საერთაშორისო ტურისტებისთვის განკუთვნილი მომსახურებით.

სხვადასხვა რეგიონში ტურისტული საქმიანობა ძალიან განსხვავებულია. აჭარაში მთავარი აქცენტი საზღვაო ტურიზმზეა, ურბანული ტურიზმის და საქმიანი მოგზაურობების ყველაზე დიდი წილი ქალაქ თბილისს უჭირავს, ხოლო ზამთრისა და სამეურნალო ტურიზმის – სამცხე-ჯავახეთში განლაგებულ ბაკურიანსა და ბორჯომს. თუმცა, ზოგადად, მონაცემთა სიმცირე საქართველოს რომელიმე რეგიონის ტურისტული პოტენციალის საფუძვლიანი ანალიზის საშუალებას არ იძლევა.

საქართველოში კულტურული ან რეკრეაციული რესურსების მიწოდებისა და გამოყენების შესახებაც მცირე მონაცემები არსებობს. ამ მონაცემებზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ კულტურული რესურსები ძირითადად, თავმოყრილია და აქტიურად გამოიყენება ქალაქ თბილისში [4].

რეგიონული განვითარების პროგრამა მოწოდებულია დაიცვას კონცენტრაციის პრინციპი (საერთაშორისოდ აღიარებული პრინციპი, რომელიც გულისხმობს რესურსების და ძალისხმევის ძირითად საჭიროებებზე კონცენტრირებას).

ამ პროგრამის პრინციპია გამოვლინდეს ისეთი საჭიროებები, რომლებიც უკავშირდება და ხელს უწყობს ქვეყნის დაბალანსებულ და მდგრად განვითარებას.

დასკვნა

რეგიონების განვითარების სტრატეგიული მიზნები, ამოცანები და წინადადებები, შესაბამისი ხედვა და პრიორიტეტები, რომელთა განხორციელება უპირატესად განიხილება მომდევნო რვაწლიანი პერიოდის განმავლობაში, ეფუძნება თითოეული რეგიონისა და მათი სექტორული განვითარების მრავალმხრივ ანალიზს, წინმსწრებ სიტუაციურ და ფაქტობრივ დიაგნოსტიკას. ითვალისწინებს რა თითოეული რეგიონის (მათ შორის სხვადასხვა დარგის) სპეციფიკას, საკვანძო გამოწვევებს, მათ კონკურენტულ უპირატესობებსა და გამოვლენილ პერსპექტიულ მიმართულებებს, შესაბამისი სტრატეგია განსაზღვრავს სისტემურ მიდგომებს როგორც საბა-

ზო საჭიროებებზე მოკლე- და საშუალოვადიანი რეაგირებისთვის, ისე გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდისა და მდგრადი განვითარების შემდგომი სტიმულირებისთვის.

ტურიზმის განვითარების უპირველესი მიზანია უზრუნველყოს ეკონომიკური და სოციალური განვითარება. დღეს მსოფლიოს მრავალი ქვეყანა ტურიზმს თვლის ქვეყნის განვითარების სტრატეგიის მნიშვნელოვან და განუყოფელ ნაწილად.

ტურიზმს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს მსოფლიო ეკონომიკის განვითარებაში. განვითარებული ტურიზმის მქონე ქვეყნებში ეკონომიკის ამ დარგის მეშვეობით მნიშვნელოვნად ვითარდება ვაჭრობისა და მომსახურების სფერო, რაც იწვევს სავალუტო შემოსავლებისა და დასაქმების ზრდას, ეროვნული ტრადიციების, კულტურული მემკვიდრეობის შენერჩუნებასა და განვითარებას და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, მათ ფინანსურ უზრუნველყოფას.

ლიტერატურა

1. M. Metreveli, D. Timothy. Tourism, Progress and Peace, Chapter 9., „Effects of the August, 2008 War in Georgia on Tourism and Its Resources“, Edited by I. Kelly, University of Western Australia, Australia, O Moufakkir, Stenden University, Netherlands, 2010 (In Georgian).
2. M. Metreveli. The English-Georgian Explanatory Dictionary of Tourism. Tbilisi. 2006 (In Georgian).
3. M. Metreveli. Tourism Economics and Politics. Tbilisi, 2011 (In Georgian).
4. UNWTO World Tourism Barometer (2013) (In Georgian).
5. The Travel & Tourism, Report 2013 (In Georgian).
6. <http://www.mrdi.gov.ge/ge/news/rdevelopment>
7. [http://mra.gov.ge/main/GEO#section/67;](http://mra.gov.ge/main/GEO#section/67)
8. <http://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/regional%202015/world2013.pdf>
9. <http://www.wttc.org/research/economic-research/economic-impact-analysis/>
10. http://www3.weforum.org/docs/WEF_TT_Competitiveness_Report_2013.pd

UDC 621.397.2

SCOPUS CODE 1409

IMPORTANCE OF REGIONAL DEVELOPMENT OF TOURISM IN GEORGIA

M. Metreveli Department of Business Administration, Georgian Technical University, 77 M. Kostava str., 0175 Tbilisi, Georgia
E-mail: metrevelimarina7@gmail.com

B. Khotenashvili Department of Business Administration, Georgian Technical University, 77 M. Kostava str., 0175 Tbilisi, Georgia
E-mail: belakho88@yahoo.com

Reviewers:

S. Bliadze, Associate Professor, Department of Business Administration, Faculty of Business - Engineering, GTU
E-mail: sofo4@mail.ru

R. Qinqladze, Associate Professor, Department of Business Administration, Faculty of Business - Engineering, GTU
E-mail: ruso1103@yahoo.com

ABSTRACT. Economic development is of great importance to regional development. International experience shows that inclusive economic growth largely depends on not only the national, but also regional development planning and implementation of strong and competitive regions. Regional development is considered as the key factor in achieving national success.

The plan on regional level is to support establishment of modern institute and pilot centers, as well as promotion of international best practices of public-private partnership models. For successful implementation of regional policy directions and strategies adopted thereon it is of particular importance that specific action plans are inclusively developed and implemented in the nearest future, provided with the effective monitoring and evaluation tools and measurable indicators combined.

KEY WORDS: gross domestic product; growth diagnostic method; regional development; tourism development; tourist product;

UDC 621.397.2

SCOPUS CODE 1409

ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА В ГРУЗИИ

Метревели М.Ш. Департамент бизнес-администрирования, Грузинский технический университет, Грузия, 0175, Тбилиси, ул. М. Костава, 77
E-mail: metrevelimarina7@gmail.com

Хотенашвили Б.Г. Департамент бизнес-администрирования, Грузинский технический университет, Грузия, 0175, Тбилиси, ул. М. Костава, 77
E-mail: belakho88@yahoo.com

Рецензенты:

С. Блиадзе, ассоц. профессор Департамента бизнес-администрирования факультета бизнес-инженеринга ГТУ
E-mail: sofo4@mail.ru

Р. Кинкладзе, ассоц. профессор Департамента бизнес-администрирования факультета бизнес-инженеринга ГТУ
E-mail: ruso1103@yahoo.com

АННОТАЦИЯ. Экономическое развитие имеет большое значение для регионального развития. Международный опыт показывает, что инклюзивный экономический рост во многом зависит не только от национального, но и регионального планирования и осуществления сильных и конкурентоспособных регионов развития. Региональное развитие рассматривается как ключевой фактор в достижении успеха на национальном уровне.

На региональном уровне планируется содействие созданию современного типа институциональных или пилотных центров, основанных на наилучшей международной практике государственно-частного партнерства в целях поощрения использования моделей. Региональные направления и политические стратегии, принятые в соответствии с успешной реализацией, имеют важное значение в конкретных планах действий в ближайшем будущем для всестороннего развития и реализации, которые будут предоставляться в соответствии с эффективными средствами контроля и оценки измеримых показателей, взятых вместе.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: валовой внутренний продукт; метод диагностического роста; развитие туризма; региональное развитие, туристический продукт.